

УДК 342.537.2

А. ШМІТ

Анджей Шміт, доктор, професор, завідувач кафедри конституційного права та політичних інститутів, колишній декан факультету права та управління Гданського університету

ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВОСУДДЯ ЯК ПРЕДМЕТА ПЕТИЦІЙ ДО СЕЙМУ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА VIII СКЛИКАННЯ

Положення ст. 63 Конституції Республіки Польща від 2 квітня 1997 р.¹ гарантує, що «кожен має право подавати петиції, пропозиції та скарги в публічних або власних інтересах, або за згодою іншої особи в її інтересах в органи публічної влади, а також в громадські організації та установи у зв'язку з виконуваними ними завданнями, які їм доручені у сфері публічної адміністрації. Порядок розгляду петицій, пропозицій і скарг визначає закон»². У вищезгаданому обсязі застосовується Закон про петиції від 11 липня 2014 року³. Розробка положень у межах сейму визначаються Правилами Сейму з 1992 року⁴.

Вищеназваний Закон розвиває конституційне регулювання даного питання. Зокрема, він конкретизує предмет петиції (ст. 2, параграф 3). Згідно з цим положенням, предметом петиції може бути, зокрема, прохання про зміну закону, прийняття рішення чи іншої дії у справі, яка стосується заявника, колективного життя або цінностей, які потребують спеціального захисту в загальному добробуті, що підпадає під дію завдань та компетенцій адресата петиції. Про те, чи лист є петицією, вирішує зміст, а не зовнішня форма (ст. 3). Петиція повинна, між іншим, вказати суб'єкта, який подає петицію, адресата петиції і включати вказівку на предмет подання петиції. Закон допускає так звані багатократні петиції, тобто чергові петиції, що складаються у тій самій справі⁵. Сканування петиції поміщається на веб-сайті (ст. ст. 4–8 Закону) суб'єкта, який займається розглядом петиції. Закон про петиції, між іншим, визначає, що петиції, подані до Сейму (аналогічно – до Сенату Республіки Польщі), розглядаються цим органом, хіба що Правила Сейму визначають внутрішній орган Сейму/Сенату, який є компетентним в цій сфері. Сейм має також обов'язок публікації щорічної інформації про розглянуті петиції.

Розвиток нормативної проблематики петиції представлений у главі 9а – «Поведінка в справах петиції» (ст. ст. 126 b–126 g) Правил Сейму. Петицію, складену до Сейму, Маршал Сейму направляє до сеймової Комісії у справах петицій з метою розгляду. Надаючи хід петиції, Маршал Сейму визначає Комісії термін її розгляду. Комісійний розгляд петиції охоплює доповідь змісту петиції депутатом, визначенням президією Комісії, дискусією, а також рішення. Комісія у справах петицій може звернутися до інших сеймових комісій висловити свої погляди щодо петиції. Рішенням у справах петиції може бути, згідно із формулюванням положень Розпорядку Сейму, зокрема: 1) внесення Комісією законопроекту або ухвали; 2) внесення Комісією поправки або пропозиції (до законопроекту або ухвали) під час його розгляду іншою сеймовою комісією, або під час його II читання; у цьому випадку Комісія вказує свого представника, уповноваженого до внесення поправки або пропозиції; 3) представлення Комісією іншим сеймовим комісіям своїх напрацювань у справі законопроекту або ухвали, що нею розглядаються; 4) подання Комісією пропозиції провести контроль Вищою контрольною службою; 5) не взяття Комісією до уваги вимоги, що є предметом петиції та відповідно залишення її без розгляду. Після закінчення розгляду петиції Комісія у справах петиції передає Маршалу Сейму, разом з обґрунтуванням, інформацію про спосіб оформлення петиції або про обставини, що пояснюють залишення петиції без розгляду. Маршал Сейму сповіщає суб'єкта, що подав петицію на розгляд, про спосіб її вирішення, або про обставини, які обґрунтовують її залишення без розгляду. Почергово маршал Сейму повідомляє суб'єкта, який подав петицію, про спосіб її вирішення.

Вагомим є також положення ст. 126 g Правил Сейму, яке передбачає відсутність принципу продовження парламентських робіт. Якщо процедура у справі петиції не буде закінчена до кінця скликання Сейму, вона продовжуватиметься Комісією в наступному скликанні парламенту.

У практиці парламенту прийнято принцип, що всі внесені петиції є предметом оцінки відповідних аналітичних одиниць Канцелярії сейму. Цю роль виконує сеймове Бюро аналізу за допомогою експертів у сфері

законодавчого аналізу та систематично-парламентського аналізу. Запит на висновок робиться головою Комітету з питань петицій, коли йдеться про клопотання, адресовані Сейму. Якщо петиція адресована маршалу Сейму, як відповідному органу, то запит про справу залишається в компетенції Управління соціальної комунікації в Канцелярії сейму.

Складені на цьому етапі сеймових робіт оцінки мають в основному вступний характер і охоплюють⁶: 1) надання характеристики загального змісту і мети внесеної петиції; 2) відповіді на питання, чи петиція міститься в сфері завдань і компетенцій адресата петиції (ст. 2, параграф 3 Закону про петиції); 3) оцінку збереження формальних вимог щодо петицій (ст. 4, параграфи 1–2, а також ст. 5, параграф 1); 4) питання, які експерт визнає за вагомі у зв'язку з петицією; 5) пропозиції і рекомендації, що стосуються даної петиції⁷.

«Третя влада» – згідно з Конституцією Республіки Польща – це суди і трибунали⁸. Судді є незалежними (підлягають тільки правилам Конституції і законам); суди і трибунали є особливою і незалежною владою від інших властей (ст. ст. 173 і 171, параграф 1). Президент Республіки Польща призначає суддів, за пропозицією Державної ради судочинства, на невизначений час. Не можна їх усунути, але передбачено, що закон визначатиме вікові межі; Конституція також сама встановлює, що суддя може бути відправлений на відпочинок внаслідок неможливого продовження обов'язків через хвороби або втрату працездатності. Першого Голову Верховного Суду затверджує Президент РП на шестирічний період. Державна рада судочинства оберігає незалежність і самостійність суддів (ст. 186, параграф 1). Конституція визначає склад і чотирирічний період цього органу. Конституційний Суд (ст. ст. 188–197) відіграє, згідно з Конституцією, особливо важливу роль, вирішальну не лише в питанні ієрархічного погодження нормативних актів, але також у питанні про відповідність Конституції цілей або мети діяльності політичних партій, у справах конституційних скарг, суперечок щодо компетенцій між центральними конституційними органами держави і у випадку тимчасової нездатності Президента виконувати свої обов'язки. Його постанови мають загальну зобов'язальну силу і є остаточними (ст. 190, параграфи 1–2), а також підлягають оголошенню. Суд складається з 15 суддів, яких обирають персонально Сеймом на дев'ять років. Голову і заступника цього ж суду обирає Президент з числа представлених йому кандидатів Загальними зборами суддів Конституційного суду. Судді, яких вибрано, у виконанні своїх обов'язків є незалежними і підлягають лише правилам Конституції. Організацію роботи Суду і його роботу визначає Основний закон.

У VIII скликанні Сейму, яке розпочалося 12 листопада 2015 р. і тривати до 31 грудня 2017 р., надано хід п'яти петиціям, що стосуються проблематики правосуддя. Були це по чергово петиції: 1) від 9 жовтня 2015 р.⁹; 2) від 3 вересня 2016 р.¹⁰; 3) від 26 вересня 2016 р.¹¹; 4) від 8 березня 2017 р.¹²; 5) від 5 травня 2017 року¹³. Всі вищезазначені петиції стосувалися справ зміни законів. Усі, отже, містяться в сфері завдань і компетенцій адресата (ст. 2, параграф 3 Закону про петиції), оскільки поправка законів належить до компетенцій Сейму. Усі згадані петиції виконували формальні вимоги, передбачені законами, тобто окресленими були суб'єкт, який вносив петицію, адресата (Сейм) і предмет петиції (зміни законодавства). Всі вони також відповідали вимогам стосовно прав у публічній сфері. Згідно з встановленими вимогами, кожна петиція була направлена за посередництвом Маршала сейму до Комісії у справах петицій з метою розгляду. Засідання Комісії у справі даної петиції відбувалося в середньому приблизно п'ять місяців від дати її надходження до Сейму.

Предметом петиції від 9 жовтня 2015 р. була вимога зміни принципів участі громадських організацій в судових розглядах. Суб'єктом, який вніс петицію, було Товариство громадської Справи «Wieczyste» («Вечисте»). У рамках петиції товариство представило, хоч це не було юридично необхідно, законопроект, який повинен ввести зміни шляхом внесення змін у закон від 17 листопада 1964 р. – Цивільно-процесуальний кодекс¹⁴ і закон від 30 серпня 2002 р. – Правила поведінки перед адміністративними судами¹⁵. Згідно зі змістом петиції, це Сейм повинен був винести законодавчу ініціативу в пропонованій сфері. У вмотивуванні петиції вказано, що чинні положення уможливають суддям «добровільно відмовлятися визнавати» суспільні організації, як суб'єктів судових розглядів. Це веде до різноманітної практики і створює ситуації нерівності й дискримінації, а також дає волю суддівському самовілля. По суті суб'єкт, який вносив петицію, заперечував «визнання його статусу» як елемент рішення суду.

Запропоноване звучання нових положень було оцінено в Бюро сеймових аналізів Канцелярії сейму як непов'язане з поданим обґрунтуванням і непринципове¹⁶. Комісія у справах петицій не врахувала заяви, яка була предметом петиції¹⁷. По суті, суд не досліджує, чи участь громадської організації в поведінці є «принципова» («обґрунтована»). Суд досліджує, чи громадська організація здійснює умови, визначені в положеннях закону, і у зв'язку з тим ставить в залежність можливість її участі в судовому процесі. Наміром суб'єкта, який складає петицію, було введення регулювання, що допускає участь суспільних організацій в кожному судовому процесі і на повних правах сторін. Така концепція була б складна до прийняття на ґрунті системних заснувань судового процесу. Специфіка судового цивільного процесу і процесу перед адміністративними судами вказує також, що не має причин, щоб зняти розбіжності в унормуваннях щодо участі суспільних організацій в обох видах процесів. Також не було причин, щоб список суб'єктів щодо так званого «адвокатського примусу» розширити і поширити ще й на суспільні організації. Негативною передумовою був тут необхідний професіоналізм з огляду на високу формальні вимоги касаційної скарги.

Предметом петиції від 3 вересня 2016 р.¹⁸ була вимога зміни закону від 27 липня 2001 р. – Про устрій загальних судів¹⁹ у сфері дисциплінарної відповідальності суддів. Як підкреслено в петиції, йшлося про відповідальність суддів за порушення Європейської конвенції про права людини. Суб'єкт, складаючи петицію,

залучив до поправки Закону проект про устрій загальних судів, хоч юридично не має такої вимоги. Він передбачав допустимість проведення дисциплінарного розслідування впродовж 15 років від моменту скоєння вчинку (порушення положень ЄКПЛ). Такий само термін мав бути передбачений для прострочення. Дисциплінарний речник зобов'язаний починати розслідування в рамках своїх повноважень. Суддя, проти якого розпочато дисциплінарне розслідування, повинен бути тимчасово відсторонений від службових обов'язків. Суб'єкт, що вносить петицію, спостерігає за системною проблемою недотримання положень Конвенції польськими судами. У році, який передувє внесенню петиції, Європейський трибунал у справах людини в Страсбурзі видав проти Польщі 29 заяв, у 20 з яких констатував щонайменше одне порушення Конвенції. На думку автора петиції, суддя, порушник Конвенції, повинен бути відсторонений з посади судді.

Комісія у справах петицій на засіданні 22 лютого 2017 р. вирішила у вищезгаданому документі звернутися за рекомендацією до сеймової Комісії справедливості і прав людини²⁰. Варто при тому згадати, що і в актуальному юридичному стані суддя відповідає дисциплінарно за «очевидне порушення положень закону», отже, і в сфері, що стосується порушення положень Конвенції. У петиції постулюється однак 5-кратне подовження періоду (з 3 до 15 років), у якому було б можливо розпочати дисциплінарне розслідування. Подовження періоду давності мало б бути 3-кратне (з 5 до 15 років). Також щодо двох інших постулатів пропонуване регулювання було б *lex specialis*. Ті питання однак містяться в сфері свободи законодавця. Правдою є те, що у 2017 р. серед 47 держав Польща опинилася на 9 місці за кількістю постанов Європейського суду з прав людини, які констатують порушення Конвенції. Не завжди однак джерелом цього порушення є дія суду. Наміри автора петиції стосуються у цьому випадку кожного порушення Конвенції, а не тільки очевидного і разючого випадку. Вимоги петиції стали доволі незв'язними із основними принципами, що знаходяться у чинному законодавстві. Вимоги ці також не брали до уваги під час законодавчих робіт, що тривали у Сеймі в певній сфері та були предметом змін закону шляхом внесення змін щодо дисциплінарної відповідальності суддів²¹. Можливі рішення в предметі цієї матерії вимагали б більш поглибленого аналізу, ніж продемонстровані в петиції.

Предметом петиції від 26 вересня 2016 р.²² була вимога зміни закону – Про устрій загальних судів, в сфері декількох постулатів, які, як це визначено в петиції, «відновили б контроль суспільства над дією судів». Вихідною точкою для авторів петиції є конституційний принцип переваги Народу (ст. 4 Конституції). У петиції вказано, що судді «збираються самі зі свого середовища», що ламає цей принцип і є джерелом патології. «Для зміцнення правосуддя» автори петиції вносять пропозиції про ухвалення нового закону про загальні суди, зміст якого стосується наступних питань: «1) введення до польського судового процесу «суду присяжних» - подібне до рішень, які ми знаємо з країн англосаксів; 2) введення установи «судді миру» – вибрані мешканцями кандидати для вирішення простих справ; 3) введення виборності кандидатів на суддів Воєводськими радами судочинства. Воєводські ради судочинства комплектувалися б способом загальних виборів. Кандидати у судді, з даного воєводства, таким чином, обиралися би «представниками Народу» і конституційна влада була б усунена. Лише кандидат на суддю, обраний Воєводською радою судочинства, представлявся б Державній раді судочинства для остаточного вибору, затвердженого потім Президентом; 4) введення загальних виборів 15 суддів, що входять до складу Державної ради судочинства; 5) утворення особливого дисциплінарного судочинства для розгляду порушень і злочинів, скоюваних судьями та іншими посадовими особами правосуддя». Петицію завершала, крім цього, вимога «доведення до верифікації виданих несправедливих постанов у останні 26 років».

Вимога петиції охоплювала постулат ухвалення нового закону про загальні суди, але вказано всього лише декілька питань для унормування. Отже, це не була цілісна концепція законодавчих рішень. Декілька думок доволі популістського обґрунтування також не приставало до рангу обмеженої реформи, хоча б щодо питання участі громадян у здійсненні правосуддя. Важливість рішення проблематики, порушеної в петиції, виражалася також і в тому, що для її здійснення не була б достатня зміна звичайного законодавства. Потрібні були б також зміни в Конституції Республіки Польща. У цій останній сфері необхідною була б ініціатива суб'єктів, визначених у ст. 235 Конституції. Прискіпливий аналіз петиції вказував, що Комісія у справах петицій повинна особливо старанно зважити доцільність дій, які повинні були б служити реалізації петиції. Унаслідок цього Комісія також на засіданні 7 березня 2017 р. вирішила ухвалити вимоги²³.

Реалізація ідеї суду присяжних, подібних до рішень, які нам відомі з країн англосаксів, була б юридично можлива після ухвалення закону. Положення ст. 182 Конституції відсилає до закону щодо визначення участі громадян у поведженні правосуддя. Це дає свободу звичайному законодавцеві щодо визначення вигляду правосуддя. Також Конституційний Суд констатував, що дотеперішнє право про устрій загальних судів «утримує традиційну в Польщі установу засідателів, хоча і не має юридичних перешкод, щоб в майбутньому з волі законодавця лишилася вона замінена, наприклад, установою присяжних суддів»²⁴. Конституційно сумнівною була б натомість реалізація ідеї мирових суддів, що впливає з обмежень, визначених у ст. 182 Конституції. Негативно висловився тут також Конституційний Суд²⁵. З огляду на ст. 179 Конституції також виключеною була б ідея вибору кандидатів на суддів передусім через Воєводські ради судочинства. Це суперечило би принципу автономії Державної ради судочинства. Загальні вибори 15 суддів до Державної ради судочинства відповідали б приписам ст. 187, параграф 1, Конституції, але заявник петиції не уточнює вагомих конструкційних елементів своєї пропозиції. Зовсім неясними з юридично-устроєвої точки зору були в петиції вимоги, що стосуються «особливого дисциплінарного судочинства», а також «верифікації несправедливих постанов» останніх 10 років.

Предметом петиції від 8 березня 2017 р., внесеної Романом Потуральським, були питання «участі суспільства в здійснюванні верховенства правосуддя». Також і в цьому випадку Комісія у справах петицій на засіданні 25 травня 2017 р. вирішила звернутися з рекомендацією до сеймової Комісії Справедливості і Прав Людини²⁶.

Петиція від 8 березня 2017 р. нав'язувала, в обговорюваній сфері, до ширшої, залученої петиції від 13 жовтня 2016 р. «проти самовілля суддів і чиновників, про суспільну участь в здійснюванні верховенства правосуддя». Предметом цієї петиції були такі постулати, як: 1) встановлення таких механізмів, щоб суд виносив постанови обов'язково за участі відібраних засідателів у кожній сімейній і кримінальній справі, а також у всіх дисциплінарних розслідуваннях у справах суддів і прокурорів; 2) введення загальних виборів на посади окружних прокурорів, а також голів окружних судів з числа польських громадян, яким найпізніше в день виборів виповнюється 35 років, а їх кандидатури підтримало щонайменше 3000 громадян, що мають право вибирати до Сейму; 3) допущення незалежного від прокурора обвинувального акту проти службових осіб і осіб, які діють за їх дорученням, а також проти осіб, які виконували публічні завдання, або виконували завдання, фінансовані з публічних ресурсів, 4) ліквідація того, щоб дифамація (приниження честі, гідності та ділової репутації), яка стосується діяльності посадової публічної особи, діяльності особи, діючої за її дорученням, а також діяльність особи, яка виконувала публічні завдання або виконувала завдання, фінансоване публічними ресурсами, не мала характеру злочину.

Вказаний вище зміст петиції не містив як жодного віднесення до актуальних положень, так і жодного обґрунтування для постульованих змін. Лаконічність постулатів контрастувала з важливістю нормативної матерії, яка повинна була б підлягати поправці у зв'язку з предметом петиції.

Предметом петиції від 5 травня 2017 р., внесеної до Сейму також Романом Потуральським, були питання законного запевнення «конституційного представництва Народу в здійсненні правосуддя». Вимоги петиції зосереджувалися в цій сфері навколо участі суспільства на виборі суддів, а також дисциплінарному розслідуванні, що стосується суддів. Пункти 1–5 петицій, із 8 сконкретизованих вимог, стосувалися обговорюваної теми.

Заявлені вимоги охоплювали тут, те що відповідає закону: 1) запевнення покликання суддів за пропозицією Державної ради судочинства Президентом Республіки з числа вказаних цією пропозицією обраних кандидатів від громадян в загальних виборах, проведених відповідно для кандидатів до здійснювання судочинства в суддівських установах, відповідно до повноважень судів, в яких ті установи мають бути виконуваними, за винятком участі у виборах кожного кандидата, який не представив пропозиції про його допущення, підтриманого підписами щонайменше 1000 громадян, призначених до участі у виборах; 2) запевнення здійснювання судочинства виключно особами, визначеними Президентом Республіки; 3) введення обов'язку, щоб суди Республіки виносили постанову в дисциплінарному розслідуванні з участю суду присяжних у справах про відсторонення з установи судді загального, адміністративного або військового суду, також обирання суду присяжних у кожному розслідуванні з числа випадкових громадян з можливістю усунення зі складу цього суду осіб, чия безсторонність може викликати сумніви; 4) повноваження принаймні для 3000 громадян для ініціювання пропозиції, підписаною кожним з них, явного дисциплінарного розслідування про «усунення з установи» судді загального, адміністративного або військового суду; 5) запевнення повноваження до участі в розслідуванні про «усунення з установи судді» особи, яку в пропозиції, що починає це розслідування, вказано до виконання ролі «суспільного речника дисциплінарної відповідальності суддів», згідно з відповідно застосовуваним положенням кримінального кодексу розслідування, що стосуються публічного обвинувача, а також допущення можливості передачі цього повноваження іншій особі за правилом правонаступництва, визначеним цією пропозицією.

Щодо цієї петиції заявник залучив, у цікавій для нас формі, майже чотири сторони Обґрунтування, що зосереджується однак тільки на потребі суспільного контролю за порушенням права суддями²⁷. Суб'єкт петиції підкреслив, що участь Державної ради судочинства в прийнятті персональних рішень про вибір суддівських установ не має конституційної підстави.

Він підкреслив також, що вибір суддів, згідно зі ст. 4 Конституції, є демократичним завданням і повноваженням Народу. Вищезгадана аргументація не враховує ст. 179 Конституції. Додамо, що також Конституційний суд розуміє ст. 186, параграф 1, Конституції в той спосіб, що Державна рада судочинства повинна розглядати і оцінювати кандидатури на суддівську посаду, а також представляти Президентові РП пропозиції про призначення цих суддів²⁸. Положення ст. 179 Конституції не закріплює натомість систему етапів, що передують складенню пропозиції Державною радою судочинства, ані критеріїв, яким повинен відповідати кандидат на суддю. У цих сферах значення мають положення закону. Однак, вони повинні поважати конституційні рішення щодо забезпечення незалежності й самостійності суддів, а також гарантувати, що у вибір кандидатів не втручатимуться інші суб'єкти влади. Розслідування, що попереджає пропозиції Державної ради судочинства, не може також обмежувати її свободи щодо рішень так, щоб була вона зобов'язана до складення пропозиції. Окремого осмислення потребує ще питання, чи вибір кандидатів на суддів у загальних виборах не створюватиме загрози для незалежності і самостійності суддів. Місцеві відносини і властивості виборчих кампаній могли б являти собою тут істотні загрози цьому. Так, при законному регулюванні розслідування, що передуює винесенню пропозиції Державної Ради Судочинства, необхідним було б поважання конституційних правил щодо судів, суддів і положень щодо устрою самої Ради.

Три наступні вимоги петиції стосуються участі громадян у розгляді пропозиції про усунення судді з установи. Йдеться, в основному, про ініціювання дисциплінарних розслідувань і роль суспільного речника відповідальності суддів. У петиції оминаються питання сфери вчинків, що є джерелом такої відповідальності. Відсутність конституційних перешкод, щоб законодавець у рамках своєї свободи не представляв законопроекти, що суперечать вимогам петиції. Однак, як підкреслив Конституційний Суд, завжди необхідно дотримуватися сукупності конституційних норм при регуляції принципів і порядку дисциплінарної відповідальності судді²⁹. Це давало можливість Комісії у справах петицій оцінювати закономірності вимог петиції і доцільності зміни законних положень, що стосуються вищезгаданих питань. На засіданні 25 жовтня 2017 р. Комісія не взяла до уваги частину постулатів, складених в петиції, а щодо інших прийняла рішення про передачу петиції до сеймової Комісії справедливості і прав людини.

Вказані вище приклади складення петиції до Сейму підтверджують заінтересованість і ангажування громадян. Проблематика правосуддя належить до кола питань, які мають істотне суспільне значення. Громадяни готові до активізації змін у даній сфері, які мають вагомий аксіологічний і конструктивний значення для устрою. Практика виявляє, що громадяни є також свідомі юридичних шляхів, відкритих для їх здійснення. Їх постулати і вимоги належать до законодавчої сфери, але й пов'язані з можливими змінами Конституції. У сфері правосуддя видно також більше депутатське заангажування (Комісія у справах петицій), як у деяких інших сферах, наприклад, у виборчій справі, де спостерігається більша стриманість. Щодо питань правосуддя Комісія в малому ступені відхиляє петиції. Частіше однак виявляє активність в різних формах, особливо через відповідну співпрацю з сеймовою Комісією справедливості і прав.

¹ Збірник Законів Польщі, номер 78, позиція 483 з подальшими змінами.

² Див.: *A. Rytel-Warzocho, A. Szmyt: The right to petition in the Republic of Poland // European Union's History, Culture and Citizenship.* – Bucharest, 2016, Publishing House C.H. Beck, ISSN-L2360-1841, ISSN CD-ROM 2360-1841.

³ Збірник Законів Польщі 2014 р., позиція 1195.

⁴ Монітор Польський 2015 р., позиція 3 з подальшими змінами.

⁵ Детальніше: *A. Szmyt: Петиція в праві і практиці // M. Grzesik - Kulesza i G. Pastuszko (редактор): Ідея свободи і незалежності в демократичній державі – перспектива прав одиниці, Жешув 2017. – S. 455–468; того ж автора: Обрані проблеми юридичних устроїв у світлі відповідного досвіду петиційної практики: Сучасні виклики держави і права, L. Baratyński, P. Ramiączek, K. Spryszak, Торунь 2017. – S. 259–271; також: *A. Rytel-Warzocho: Юридично-міжнародні і європейські стандарти в сфері петицій у польському законодавстві // M. Włachucki, G. Sibiga (ред.): Позови, пропозиції і петиції – загальні засоби юридичного захисту.* – Вроцлав, 2017. – S. 157–176.*

⁶ Детальніше: *A. Szmyt: На полях сеймової проблематики петицій // M. Włachucki, G. Sibiga (редактор): Позови, пропозиції і петиції.* – С. 477–492.

⁷ У п. 1. статті використано фрагмент тексту *A. Rytel-Warzocho i A. Szmyt: Виборча проблематика як предмет петиції до Сейму Республіки Польщі в VIII скликання; текст у англійській версії, складений до друку в «Polish Political Science Yearbook», 2018.*

⁸ Детальніше – *W. Skrzydło (редактор): Суди і трибунали в Конституції і на практиці.* – Варшава, 2005; також: *A. Szmyt (редактор): Третя влада. Суди і трибунали в Польщі.* – Гданськ, 2008.

⁹ Номер: BKSP- 145-10/15. Розгляд цієї петиції формально почався ще наприкінці VII скликання, однак з очевидних причин організації роботи Сейму через парламентські вибори розгляд петиції Комісією у справах петицій був можливий після початку роботи Сейму нового (VIII) скликання.

¹⁰ Номер BKSP-145-118/16 (багатократна петиція).

¹¹ Номер BKSP-145-138/16 (багатократна петиція).

¹² Номер BKSP-145-191/17.

¹³ Номер BKSP-145-224/17.

¹⁴ Збірник Законів Польщі 1964 р., номер 43, позиція 296 з подальшими змінами.

¹⁵ Збірник Законів Польщі 2002 р., номер 153, позиція 1270 з подальшими змінами.

¹⁶ Експертиза Р. Kościelny від 5 лютого 2016 р. (BAS-WAL-162/15).

¹⁷ Засідання Комісії від 24 лютого 2016 р.

¹⁸ Оскільки це була так звана багатократна петиція, термін очікування на подальші петиції у цій справі визначено на 5 грудня 2016 р.

¹⁹ Збірник Законів Польщі 2015 р., позиція 133 з подальшими змінами.

²⁰ Експертизу для потреб Комісії у справах петицій від 8 листопада 2016 р. підготував експерт Бюро сеймових аналізів Канцелярії сейму – *W. Brzozowski (sygn. BAS-WPTK- 2218/16).*

²¹ Надруковано у Сеймовому номері 851/VIII kad. і номер 964-A/VIII скл.

²² Оскільки це була так звана багатократна петиція, термін очікування на подальші петиції у цій справі призначено на 7 січня 2017 р.

²³ Для потреб Комісії у справах петицій експертизу від 1 грудня 2016 р. склав начальник Відділу систематично-парламентського аналізу в Бюро сеймових аналізів – *W. Odrowąż-Sypniewski (sygn. BAS – WAUiP-2445/16).*

²⁴ Постанова від 29 листопада 2005 р. (номер акта P 16/04); також напр. *V. Banaszak: Конституція Польської Республіки.* Коментар. – Варшава 2009. – С. 807.

²⁵ Як вказано вище – номер P 16/04.

²⁶ Для потреб Комісії у справах петицій експертизу від 8 травня 2017 р. склав експерт Бюро сеймових аналізів *M. Zreda (номер BAS-WAPEiM-713/17).*

²⁷ Для потреб Комісії у справах петицій експертизу від 23 жовтня 2017 р. склав експерт Бюро сеймових аналізів – *E. Gie-gach (номер BAS-WAKiU-1881/17).*

²⁸ Постанова від 16 квітня 2008 р., номер акта К 40/07.

²⁹ Постанова від 15 січня 2009 р., номер акта К 45/07.

Резюме

Шмит А. Проблематика правосуддя як предмета петицій до сейму Республіки Польща VIII скликання.

Дана стаття присвячена огляду законодавчого порядку регулювання звернення у формі петицій до відповідної комісії Сейму Республіки Польща та проаналізовано зміст багатьох петицій, поданих з метою вдосконалення положень законодавства про судоустрій та організацію роботи суддів, зроблено аналіз результатів їх розгляду.

Ключові слова: права людини і громадянина, петиція, суб'єкт петиції, Сейм, Комісія у справах петицій, судоустрій, відповідальність суддів.

Резюме

Шмит А. Проблематика правосудия как предмета петиций в Сейм Республики Польша VIII созыва.

Данная статья посвящена обзору законодательного порядка регулирования обращения в форме петиций в соответствующую комиссию Сейма Республики Польша и проанализировано содержание многих петиций, поданных с целью совершенствования положений законодательства о судоустройстве и организации работы судей. В статье сделан анализ результатов рассмотрения данных петиций.

Ключевые слова: права человека и гражданина, петиция, субъект петиции, Сейм, Комиссия по делам петиций, судоустройство, ответственность судей.

Summary

Schmitz A. Justice as a subject of petitions to the Sejm of the Republic of Poland of VIIIth convocation.

This article is devoted to the review of the legislative procedure for the regulation of appeal in the form of petitions to the confessional commission of the Sejm of the Republic of Poland and to the analysis of the content of many petitions, submitted with the aim to improve the provisions of the legislation on the judicial system and the organization of work of judges. The legal analysis of the results of their consideration were made herein.

Key words: human rights and citizen rights, petition, subject of petition, the Sejm, Petitions Committee, judicial system, judges' liability.

P. BUZÁS

*Péter Buzás**

(BIO)ETHICAL NORMS WITHIN THE JURISPRUDENCE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS CONCERNING ASSISTED SUICIDE

Introduction

In cases raising sensitive ethical and legal issues, such as assisted suicide, the moral interpretation of human rights bears great importance.¹ A purely rights-based approach would run “the risk of truncating or impoverishing our understanding of morality, because rights cannot account for the moral significance of motives, supererogatory actions, virtues, and the like”.² On the other hand, a morally grounded interpretation would result in a more nuanced decision that strikes a fair balance between the competing private and public interests.³

This article examines the ethical and bioethical norms referred to by the European Court of Human Rights (ECtHR) in its jurisprudence concerning assisted suicide, and the way these moral commands, that constitute an integral part of the relevant provisions of the European Convention of Human Rights (ECHR), are enforced by the Strasbourg court. Chapter 1 defines the term assisted suicide. Chapter 2 presents the two main moral norms, sanctity of human life and respect for autonomy, and the related moral arguments applicable to assisted suicide. Chapter 3 analyzes the relevant provisions of the ECHR that serve as the intermediary between the previous moral norms and the language of law. Finally, Chapter 4 and 5 examine the enforcement of the moral norms within the case-law of the ECtHR regarding assisted suicide. The article concludes that the Strasbourg court has developed a delicate reasoning in which both the sanctity of human life and respect for autonomy is taken into account in order to strike a fair balance between these competing private and public interests.

© P. Buzás, 2017

* *Péter Buzás* JD is currently the head of Unit of Freedom of Information at the National Authority for Data Protection and Freedom of Information. His professional expertise covers various aspects of the information rights. He has been a lecturer at ELTE Institute of Postgraduate Legal Studies since 2014. He teaches several courses on data protection, data security, and freedom of information. He is currently enrolled with his Ph.D. studies. His field of interest is the intersection of human rights and bioethics within the jurisprudence of the ECtHR. Mr. Buzás is the author of several academic articles and presentations on bioethics and human rights, data protection, and freedom of information.